

HEGEL'İN ETİK DÜŞÜNCESİ

ALLEN W. WOOD

VakıfBank Kültür Yayınları: 0470
Felsefe: 047

HEGEL'İN ETİK DÜŞÜNCESİ
ALLEN W. WOOD

Özgün Adı
Hegel's Ethical Thought

Türkçesi
Şehriyar Bırıfkani

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
M. Halit Çelikyön

Kitap Editörü
Doğan Barış Kılınç

Sayfa Uygulama
Yümna Sarıkaya

Kapak Görseli
Faruk Özcan

Son Okuma
Handan Öyken

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdeniz Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2026
© Allen W Wood , 1990

ISBN 978-625-5848-89-5

*Kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Telif Hakları
Ajansı aracılığı ile VakıfBank Kültür Yayınlarına aittir.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak
sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser
sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.*

*This translation of Hegel's Ethical Thought is published
by arrangement with Cambridge University Press.*

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0 212 412 1700
www.mega.com.tr – info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Ağustos 2026

HEGEL'İN ETİK DÜŞÜNCESİ

ALLEN W. WOOD

TÜRKÇESİ
ŞEHİRİYAR BİRİFKANİ

ALLEN W. WOOD

1942 doğumlu Amerikalı felsefeci ve sosyolog. Lisans öğrenimini Reed College-Portland'da tamamladıktan sonra lisans üstü eğitimini daha sonra ders vereceği Yale Üniversitesinde almıştır. Kant üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Wood, kariyerinin önemli bir bölümünde Cornell Üniversitesinde görev yapmıştır. Hâlihazırda Indiana Üniversitesi ile Stanford Üniversitesinde emeritus profesördür. Wood'un başlıca eserleri şunlardır: *Kant's Moral Religion* (1970), *Rational Theology* (1978), *Karl Marx* (1981), *Hegel's Ethical Thought* (1990), *Kant's Ethical Thought* (1999), *Unsettling Obligations* (2002), *Kant* (2004), *Kantian Ethics* (2008), *Kant's Groundwork for the Metaphysics of Morals: A Commentary* (2015).

ŞEHİRİYAR BİRİFKANİ

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Felsefe Bölümünde hazırladığı yüksek lisans tezi, F. W. J. Schelling'in geç dönem felsefesini konu edinmektedir. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Felsefe Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

*Forrest,
Henry ve Stephen'a*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	13
Kısaltmalar	17

GİRİŞ

1 Spekülatif Bir Filozof Olarak Hegel	25
2 Diyalektik Mantık	26
3 Spekülatif Mantık Öldü Fakat Hegel'in Düşüncesi Yaşıyor	29
4 Spekülatif Felsefe ve Modern Toplum	31
5 Hegel'in Bir Etik Anlayışı Var mı?	34
6 Rasyonalite ve Edimsellik	36
7 Hegel'in Pratik Felsefesi	38

BİRİNCİ KISIM

HEGELCİ ETİK KURAM

BİRİNCİ BÖLÜM

KENDİNİ EDİMSELLEŞTİRME

1 Etik Kuram ve Kendilik Farkındalığı	45
2 Tin	47
3 Modern Kendilik Anlayışı	49
4 Soyut Hak	50
5 Ahlak	52
6 Modern Etik Yaşam	54
7 Modern Devlet	57
8 Bir Kendini Edimselleştirme Kuramı	60
9 Tarihselleştirilmiş Natüralizm	62

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜRLÜK

1 Hegel ve Özgürlük	67
2 İmkân Olarak Özgürlük ve Edimsellik Olarak Özgürlük	68
3 Özgürlük ve Otonomi	70
4 Bir İyi Olarak Özgürlük	71

5 Pozitif Özgürlük Totalitarizme Yol Açar mı?	73
6 Mutlak Kendilik Etkinliği	75
7 Kendilik Etkinliği ve Başkalık	77
8 “Kendi Kendisiyle Olmak”	78
9 Belirlenimlerimdeki Özgürlük	80
10 Nesnel Özgürlük Sistemi	83
11 Hegelci Özgürlük ve Sıradan Özgürlük	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUTLULUK

1 Mutluluk: Antik ve Modern	91
2 Nesnellik Meselesi	92
3 Bencilik Meselesi	95
4 Doğal İrade, Karara Bağlama ve Seçme	97
5 Kant’ın Mutluluk İdesi	100
6 Mutluluğun Belirsizliği	103
7 Mutluluğu Neden Önemseriz?	107
8 Özgürlüğün Mutluluğa Önceliği	110
9 Genel Olarak Hak	113
10 Hegel’in Kurumsalcılığı	115

İKİNCİ KISIM

SOYUT HAK

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TANINMA

1 Soyut Özgürlük Hakkı	121
2 Fichte’nin Tanınma Kuramı	122
3 “İnsan, Ancak Başkalarının Arasında İnsan Olur”	123
4 Hak İlişkisi	125
5 Kendinden Eminlik Arzusu	129
6 Tanınma Mücadelesi	131
7 Efendi ve Hizmetkâr	132
8 Evrensel Kendilik Bilinci	134
9 Hegel’in Tanınma Diyalektiği	137
10 Baskının Gerçekliği	139

BEŞİNCİ BÖLÜM
KİŞİLER, MÜLKİYET, HUKUK

1 Kişiler ve Onların Şeyler Üzerindeki Soyut Hakları	143
2 Temel Hak Olarak Mülkiyet	145
3 Kendini Temellük Etme ve Kölelik	147
4 Bizzat Kişilik Hakkı	149
5 Soyut Hakkın Sınırları	151
6 Soyut Hak ve Pozitif Hukuk	153
7 Özel Mülkiyet	157

ALTINCI BÖLÜM
CEZA

1 Cezalandırıcı Adalet Anlayışı	161
2 Hakkın Yeniden Tesisi Olarak Ceza	163
3 Suç İradesinin Hükümsüzlüğü	166
4 Cezaya Rıza Göstermek	168
5 Hegel'in Kuramının Eksikliği	170
6 Hak İhlalleri ve Yasa İhlalleri	173
7 Cezanın Ölçüsü	175
8 Ölüm Cezası	176
9 Cezanın Etik Bir Gerekçelendirmesini Beklemeli miyiz?	178

ÜÇÜNCÜ KISIM
AHLAK

YEDİNCİ BÖLÜM
AHLAK KAVRAMI

1 Ahlak Kavramının Gelişimi: Tübingen ve Bern (1793-1796)	185
2 Ahlakın Ötesi: Frankfurt (1796-1800)	186
3 Ahlaka Karşı Etik Yaşam: Jena (1801-1806)	190
4 Tinin Fenomenolojisi (1807)	192
5 Öznellik	193
6 Ahlaki Yükümlülük ve Nesnellik	195
7 Öznellik ve Eylem	197

SEKİZİNCİ BÖLÜM

AHLAKİ İRADE

1 Atfedilebilirlik	201
2 Ahlaki Şans ve İhmal	204
3 İyi	206
4 Kant'ta İyi İrade	208
5 Hegel'de İyi İrade	211
6 Ahlaki Değer ve Psikolojik Nedensellik	212
7 Hegel'in Kant Eleştirisi	215

DOKUZUNCU BÖLÜM

AHLAK YASASININ İÇERİKSİZLİĞİ

1 İçeriksizlik Suçlaması	219
2 Kant'ın Evrensel Yasa Formülü	220
3 Çelişkiler ve Çatışan İradeler	222
4 Evrensel Yasa Testi	224
5 Çözülmemiş Bazı Sorunlar	227
6 Kant'ın Ahlak Yasası Dedüksiyonu	228
7 Kant'ın Dedüksiyonunun Başarısızlığı	230
8 Evrensel Uygulanabilirlik ve Kolektif Rasyonalite	232
9 Ahlaki İradenin İçeriksizliği	235
10 Erekler ve Ampirik Motivasyon	238
11 İçeriksizlik ve Hegelci Ahlak	241

ONUNCU BÖLÜM

VİCDAN

1 Hegelci Etikte Vicdanın Rolü	245
2 Fichte'nin Ahlak Epistemolojisi	247
3 Fries ve Kanaat Etiği	250
4 Ahlaki Hata ve Kınama Üzerine Bir Sorun	252
5 Soruna Yönelik Bazı Çözüm Yolları	253
6 Fries'e Yöneltilen Yersiz Eleştiriler	255
7 Kanaat Etiğinin İçeriksizliği	258
8 Vicdanın İkiyüzlülüğü	260
9 İçgörü Hakkı	262
10 İçgörü ve Sorumluluk	265

DÖRDÜNCÜ KISIM

ETİK YAŞAM

ON BİRİNCİ BÖLÜM

ETİK NESNELLİK

1 “Etik Yaşam” Nedir?	273
2 Etik Yaşamın İki Yönü	274
3 Tin Olarak Etik Yaşam	276
4 Etik Düzen	277
5 Etik Bireysellik	279
6 Romantik Çoğulculuk	281
7 Hegel’in Evrenselciliği	283
8 Bir Etik İlke Olarak Bireysellik	285
9 Evrensel Bir Ölçüt Olarak Etik Olan	287

ON İKİNCİ BÖLÜM

ETİK ÖZNELLİK

1 Etik Eğilim	291
2 Etik Ödev	292
3 İlişkilerden Doğan Ödevler	293
4 İlişkisel Ödevler ve Evrensel Refleksiyon	295
5 Etik Erdem	297
6 Erdem ve Dürüstlük	299
7 Etik Yaşam ve Öznel Refleksiyon	300

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETİĞİN SINIRLARI

1 Etik Olanın Gelip Geçiciliği	305
2 Etik Yaşam-Döngüsü	307
3 Tarihin En Yüksek Hakkı	309
4 Tarih ve Rölativizm	311
5 Dünya-Tarihsel Bireyler	312
6 Etik Olanın Ötesi	315
7 Yanlış Yapma Hakkını Kullanmak	317
8 Tarihsel Kendine Örtüklük	319
9 Hegel’in Amoralizmi	322

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MODERN ETİK YAŞAMIN SORUNLARI

1 Modern Devletin İlkesi	329
2 Rasyonalite ve Öznellik	330
3 Sivil Toplum: Özel Özgürlük ve Korporatif Tın	332
4 Hegel'in İkilemi: Özel Özgürlük Yahut Etik Amaçlar	334
5 Tözsellik ve Refleksiyon	335
6 Erkek ve Kadın	337
7 Sivil Toplumda Yoksulluk	340
8 Hegel'in Bir Cevabı Var mı?	341
9 Ayaktakımı Zihniyeti	344
10 Ne Hakları Ne De Ödevleri Olan Sınıf	347
11 Etiğin Kendini Yıkıma Uğratması	349

SONUÇ

1 Etik ve Toplum	355
2 Bir Liberal Olarak Hegel	356
3 Hegel Liberalizme Karşı	357
4 Özgür Toplum	358
Dizin	361

ÖNSÖZ

Hegel'in toplumsal ve siyasal düşüncesi, filozoflar, hatta daha ziyade siyaset kuramcıları ve düşünce tarihçileri tarafından çalışılmıştır. Bu alanla ilgili çalışmalar, genellikle Hegel'in toplum ve siyaset kuramının felsefi temellerini ihmal etmiştir. “Felsefi temeller” ifadesiyle Hegel'in spekülatif metafiziğini kastetmiyorum. Sanıyorum ki Hegel'in etik kuramının ihmal edilmesinin nedenlerinden biri, Hegel söz konusu olunca “felsefi temeller” ifadesinin illaki bu anlama gelmesi gerektiğinin varsayılmış olmasıdır. Eğer *bu* temelleri daha yakından incelemeye karar verirsiniz, çok geçmeden bunun, en azından toplumsal ve siyasal kuram açısından, zorlu ve genel olarak verimsiz bir uğraş olacağını anlarsınız. Eğer akli başında biriyseniz, bundan kaçınmayı denersiniz. Eğer o kadar da akli başında biri değilseniz, Hegelci diyalektik mantıkta onun toplumsal düşüncesine gizli bir anahtar sağlayan ezoterik bir hakikat olduğu düşüncesiyle kendinizi kandırırsınız.

“Felsefi temeller” ifadesiyle Hegel'in modern toplumsal ve siyasal yaşama yönelik eleştirel refleksiyonlarını dayandırdığı *etik kuramı* kastediyorum. Bu konunun ihmal edilmesinin bir nedeni, bazılarının böyle bir kuramın hiç var olmadığına inanmasıdır. Bu tür inançların ciddi bir yanılgı olduğunu göstermeyi umuyorum. Hegel'in felsefi yönelimi, etik kuramını gölgede bırakma eğilimindedir ve bu etik kuram, sonuççuluk ve deontolojizm gibi alışlagelmiş kalıplara uymayıp bunların bir eleştirisini içerir. Bununla birlikte, Hegelci etik kuram diye bir şey gerçekten vardır ve bu, ahlak filozoflarının yanı sıra Hegel'in toplumsal ve siyasal düşüncesiyle ilgilenenlerin de dikkate alması gereken güçlü ve önemli bir kuramdır.

Yirminci yüzyılın sonlarına gelindiğinde artık herkes, Hegel'in göz ardı edilemeyecek ya da kolayca bir kenara atılamayacak denli önemli bir düşünür olduğunu bilmektedir. Ancak Hegel'in düşüncesinin genel hatları, –yazdıkları tam manasıyla anlaşılacak okunmaktan ziyade– çoğu kez sözde bir incelikle tartışılıyor. İngilizce konuşan filozoflar hâlâ sıkça, Hegel'in Romantik döneme ait bir figür olduğu; gizemli dinsel amaçlar güden, gnostik bir metafiziği olan bir Alman idealisti, komüniteryan bir etik düşüncenin savunucusu ve Kant ile Aydınlanma liberalizminin bir eleştirmeni olduğu yönündeki varsayımların şekillendirdiği oldukça basitleştirilmiş ve çarpıtılmış bir Hegel imgesine sahip. Elbette Hegel tüm bunların hepsidir. Ancak, Hegel'in yaşadığı entelektüel çevreden neredeyse iki yüzyıl ve (daha da önemlisi) iki dünya savaşıyla bir soğuk savaş propagandalarıyla ayrılış

olan İngilizce konuşan filozofların zihinlerinde bu imgelerin uyandırdığı çağrışımlar çoğu zaman yanıltıcı klişelerden ibaret. Bunlar tam da bir Hegel incelemesinin terk etmemize yardımcı olabileceği ideolojileri pekiştiriyor.

Hegel'in çağı Alman Romantizmi çağıydı fakat Hegel'in kendisi Romantik hareketin bir muhalifiydi. O, her zaman Kant ve Aydınlanma'ya, Schlegel ve Novalis gibilerden çok daha sıcak bakmıştır. Hegel'in liberal bireycilik eleştirisi, bireysel haklara ve sivil özgürlüklere yönelik liberal kaygının gerici ya da irrasyonalist bir reddi değildir –zira bu haklar liberaller için olduğu kadar burjuva Hegel için de değerlidir. Aksine bu eleştiri, Aydınlanma'nın söz konusu değerleri tasarlayıp savunmaya çalışırken baş vurduğu, insan doğasına, topluma ve akla dair biçimci ve tarih dışı kavrayışların bir reddiyesidir. Hegel'in liberal geleneğe yönelik eleştirisinin büyük bir kısmı bugün hâlâ geçerliliğini koruyor. Fakat Hegel'in düşüncesi, kendi adının da çoğunlukla lehine cahilce anıldığı irrasyonalist ve rölativist düşüncenin çeşitli formlarını eleştirmek için de aynı şekilde bir temel teşkil eder.

Hegel'in yazılarının kötü şöhretli anlaşılmazlığı, yaygın yanlış anlamaları düzeltmeyi daha da zorlaştırır. Hatta en keskin zekâlı ve iyi niyetli kimselerin bile Hegel'in gösterişli üslubuna ve soyut jargonuna nüfuz etmek için gereken boş zamanı ve sabrı olmayabilir. Kısım de bu nedenle, Hegel'in etkisi, bilindik (ve çoğu zaman kötü niyetli) karikatürler ve tahrifatlar aracılığıyla kendisini sürdürme eğilimindedir. Bunların en bariz şekilde hatalı olanlarını bile, Hegel'in düşüncesine yalnızca gelişigüzel ya da orta karar bir ilgi duyan kimselerin kolayca göze alabileceğinden daha fazla bir çaba sarf edilmedikçe, ortaya çıkarmak çoğu zaman zordur.

Ne yazık ki bu sorun için köklü bir çare de, Hegelci çalışıkların arasından geçen bir kral yolu da yoktur. Hegel'in düşüncesinin revaçta olması, onun felsefesi üzerine bazı faydalı akademik çalışmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Daha genel ifadeyle, artık İngilizce yazında bile akademik çalışmalar, modern zamanların en önemli felsefi etkinlik dönemi olan 1781 ile 1820 yılları arasındaki Alman felsefesi hareketine dair, uzun süredir ihtiyaç duyulan aydınlatıcı bir bakış sunmaya başlamıştır. Bu dönemi daha iyi anlamak, Batı kültürünü hâlâ en çok rahatsız eden ve parçalayan meseleleri daha iyi kavramak demektir. Yirminci yüzyıl felsefesi, hiç değilse İngilizce konuşulan dünyadaki felsefe, bunun farkına varamadığı için büyük zarar görmüştür. Bu kitap, benim söz konusu anlayışa katkıda bulunma girişimimdir.

Hegel'in uzun bir döneme yayılan (1817-1831) ders notlarının yakın zamanda yayımlanması, onun etik ve siyasal düşüncesine büyük ölçüde ışık tutmuştur. Bu metinler ile Hegel'in yayımlanmış yazıları arasındaki ayrımı göz önünde bulundurdum, ancak ders materyallerini kullanmaktan hiç tereddüt etmedim. Hegel'in kendisinin de farkında olduğu üzere, ders vermek onun felsefi etkinliğinin muhtemelen en önemli parçasıydı. 1817 sonrasındaki tüm önemli yazıları, dersler için

hazırlanmış taslaklardan ibaretti. Eduard Gans, Hegel'in toplu yazılarının ilk basısının dikkate değer bir kısmını Hegel'in tarih, sanat, din ve felsefe üzerine olan ders notlarına tahsis etmekle, bu hususun önemini takdir etmiştir. Sonraki basıların editörleri de haklı olarak onun bu konudaki yaklaşımını sürdürmüşlerdir. Aralarında 13. Bölüm ve 14. Bölüm, §§ 7-11'de ele alınanlar da dâhil olmak üzere, ders notlarında, Hegel'in yayımladığı yazılara göre çok daha ayrıntılı bir şekilde işlenen bir dizi konu vardır. Bu tartışmalar Hegel'in bir düşünür olarak en cüretkâr ve en ilginç atılımlarından bazılarını temsil eder ve bunlara yayımlanmış yazıların da değil de derslerde girişmiş olması belki de anlaşılabilir bir durumdur. Yetersiz filolojik gerekçelerle kendimizi bu metinlerden mahrum bırakmak, Hegel'in etik düşüncesine yönelik değerlendirmemizi verimsizleştirmek anlamına gelirdi.

Bu kitabı yazmak uzun zamanımı aldı. Hegel'in *Hukuk Felsefesi* üzerine ilk kez 1973 yılında Michigan Üniversitesinde ders verdim ve o dönemde öğrencilerim arasında Bernard Cullen ve Charles Beitz'in de bulunduğunu gururla anımsıyorum. Hegel'in etik kuramı hakkındaki bazı düşüncelerimin farklı erken versiyonları 1975'te Dubrovnik'teki Inter-University Centre'de ve 1981'de Finlandiya'daki Helsinki Üniversitesinde sunuldu. Kitap üzerine ciddi olarak çalışmaya ancak 1983-1984 yıllarında, Berlin'de, John Simon Guggenheim Vakfından aldığım bir bursla başladım. 1983-1984 yıllarında Berlin'deki Freie Universität Institut für Philosophie'de yaptığım araştırma için gerekli olanaklar Profesör Ernst Tugendhat'ın cömert desteğiyle sağlandı. 1986 yılında San Diego'daki California Üniversitesinde ilham verici meslektaşlarımla ve öğrencilerle olan birlikteliğim, çalışmama dikkate değer bir ivme kazandırdı. Hem oradaki hem de Cornell Üniversitesindeki öğrencilerim Hegel çalışmamı zenginleştirdiler. Kitabın bazı bölümleri, birçok farklı kurumdan filozof gruplarına sunuldu ve onlarla tartışıldı, ki buna kendimi en yakın hissettiğim dört kurum da dâhildir: Cornell Üniversitesi, Berlin'deki Freie Universität, San Diego'daki California Üniversitesi ve Reed College. İlgili bölümler, bu tartışmalar neticesinde devamlı olarak geliştirildi.

Bu kitabı yazmamda, tartışmalar veya yazışmalar yoluyla ya da kitabın çeşitli bölümlerinin taslakları hakkında sözlü veya yazılı olarak ilettikleri yorumlarla bana yardımcı olan pek çok kişi olmuştur. Bilgi, öneri veya eleştirileri için kendimi özellikle borçlu hissettiğim kişileri (alfabetik sırayla) sıralıyorum: Henry Allison, Emil Angehrn, Anthony Appiah, Lewis White Beck, John G. Bennett, Felmon Davis, Alan Donagan, Andreas Eshete, Richard Farr, Richard Feldman, Carl Ginet, Paul Guyer, Jean Hampton, Michael Hardimon, Harold Hodes, Terence Irwin, Chris Kern, Harald Köhl, Christine Korsgaard, Anton Leist, David Lyons, Julie Maybee, John McCumber, George Myro, Kai Nielsen, William Peck, Robert Pippin, Thomas Pogge, Allen Rosen, John Russell, Gottfried Seebass, John Simmons, Sydney Shoemaker, Robert Stalnaker, Peter Steinberger, Nicholas Sturgeon, Michael

Theunissen, Neil Thomason, Ernst Tugendhat, Milton Wachsberg, Christopher Wagner, Robert Wallace, Andreas Wildt, Ursula Wolf ve Rega Wood.